

HUDUDLARARO IQTISODIY INTEGRATSIYA: MUAMMOLAR VA ISTIQBOLLAR

Rayimov Ma'rufjon Abdurashid o'g'li

Samarqand davlat arxitektura-qurilish universiteti o'qituvchisi.

ORCID: 0009-0008-0608-6278

E-mail: maruf.rayimov7@samdaqu.edu.uz

Axrоров Shoxjaxon Ravshan o'g'li

Sadinova Marjona Umirzoq qizi

Samarqand Iqtisodiyot va servis instituti talabalari.

E-mail: shohjahonahrarov0@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17935779>

Annotatsiya. Ushbu maqolada O'zbekiston mintaqalari o'rtasidagi iqtisodiy integratsiya jarayonlari, ularning rivojlanish dinamikasi, mavjud muammolar va istiqbolli yo'nalishlar tahlil qilinadi. Hududlar o'rtasida resurslar, ishlab chiqarish quvvatlari, infratuzilma va investitsiya oqimlarining notekis taqsimlanishi iqtisodiy integratsiya samaradorligiga bevosita ta'sir etishi ko'rsatib o'tiladi. Shuningdek, maqolada hududlararo iqtisodiy aloqalarni mustahkamlash, transport va logistika tizimlarini rivojlantirish hamda innovatsion hamkorlikni kengaytirish orqali iqtisodiy integratsiyani chuqurlashtirish yo'llari taklif etiladi.

Kalit so'zlar: iqtisodiy integratsiya, mintaqaviy hamkorlik, infratuzilma, innovatsiya, investitsiya, hududiy siyosat, barqaror rivojlanish.

Аннотация. В данной статье анализируются процессы экономической интеграции между регионами Узбекистана, динамика их развития, существующие проблемы и перспективные направления. Показано, что неравномерное распределение ресурсов, производственных мощностей, инфраструктуры и инвестиционных потоков между регионами напрямую влияет на эффективность экономической интеграции. Кроме того, предлагаются пути углубления экономической интеграции через укрепление межрегиональных экономических связей, развитие транспортной и логистической систем, а также расширение инновационного сотрудничества.

Ключевые слова: экономическая интеграция, региональное сотрудничество, инфраструктура, инновации, инвестиции, региональная политика, устойчивое развитие.

Abstract. This article examines the processes of economic integration between the regions of Uzbekistan, their development dynamics, existing challenges, and promising directions. It is shown that the uneven distribution of resources, production capacities, infrastructure, and investment flows between regions directly affects the efficiency of economic integration. The article also proposes ways to deepen economic integration through strengthening interregional economic relations, developing transport and logistics systems, and expanding innovative cooperation.

Keywords: economic integration, regional cooperation, infrastructure, innovation, investment, regional policy, sustainable development.

Kirish. Jahon iqtisodiyotining globallashuvi sharoitida mintaqaviy integratsiya milliy iqtisodiyotning barqaror rivojlanishini ta'minlovchi asosiy omillardan biriga aylandi. Integratsiya jarayonlari nafaqat xalqaro miqyosda, balki mamlakat ichida ham — ya'ni hududlar o'rtasida

o‘zaro iqtisodiy aloqalarni kuchaytirish orqali shakllanmoqda. O‘zbekiston mintaqalari iqtisodiy salohiyat, tabiiy resurslar, ishlab chiqarish va infratuzilma jihatidan farq qilgani sababli, ularning samarali integratsiyasi milliy iqtisodiyotning umumiy o‘rish sur‘atlariga sezilarli ta‘sir ko‘rsatadi.

Hududlararo iqtisodiy integratsiya — bu mintaqalar o‘rtasida ishlab chiqarish, savdo, transport, investitsiya, mehnat bozori va ilmiy-texnologik hamkorlik sohalaridagi o‘zaro bog‘liqlikni kuchaytiruvchi jarayondir. Uning asosiy maqsadi resurslardan oqilona foydalanish, hududlar o‘rtasidagi iqtisodiy tafovutlarni kamaytirish va milliy iqtisodiy tizimni yanada raqobatbardosh holatga keltirishdir.

Asosiy qism. O‘zbekiston hududlarida iqtisodiy integratsiya jarayonlari so‘nggi yillarda sezilarli faollashdi. Transport yo‘llarini modernizatsiya qilish, yangi sanoat zonalarini tashkil etish, logistika markazlarini yaratish va mintaqaviy ishlab chiqarish kooperatsiyasini kengaytirish bo‘yicha qator dasturlar amalga oshirilmoqda. Shunga qaramay, integratsiya darajasi mintaqalar kesimida bir xil emas. Masalan, Toshkent, Navoiy va Buxoro viloyatlarida ishlab chiqarish va xizmat ko‘rsatish tarmoqlari yaxshi rivojlangan bo‘lsa, ayrim hududlarda iqtisodiy faollik pastligicha qolmoqda.

Hududlararo iqtisodiy integratsiyani cheklab turgan asosiy muammolar qatoriga infratuzilma nomutanosibli, transport-logistika tizimining yetarli darajada rivojlanmagani, ishlab chiqarish va xizmat ko‘rsatish tarmoqlari o‘rtasidagi uzviy bog‘liqlikning sustligi, hamda hududlar o‘rtasida investitsiya oqimining notekis taqsimlanishi kiradi. Shu bilan birga, ayrim mintaqalarda mahalliy ishlab chiqaruvchilarning bozor talablariga mos raqobatbardoshlik darajasi past, bu esa ularning integratsion jarayonlarda faol ishtirok etishiga to‘sqinlik qiladi.

Iqtisodiy integratsiya samaradorligini oshirishda transport va kommunikatsiya infratuzilmasini modernizatsiya qilish muhim o‘rin tutadi. Hududlararo avtomobil va temir yo‘l tarmoqlarining kengaytirilishi, logistika markazlarining tashkil etilishi ishlab chiqarish zanjirlarini birlashtiradi va mahsulot aylanishini tezlashtiradi. Bundan tashqari, raqamli texnologiyalarni joriy etish, elektron tijorat platformalarini rivojlantirish va “raqamli integratsiya” konsepsiyasini amalga oshirish mintaqalar o‘rtasidagi iqtisodiy aloqalarni yangi bosqichga olib chiqadi.

Mintaqalar o‘rtasida iqtisodiy integratsiya jarayonlarining yana bir muhim yo‘nalishi — bu ilmiy-texnologik va innovatsion hamkorlikni kuchaytirishdir. Hududlarda joylashgan oliy ta‘lim muassasalari, texnoparklar, innovatsion markazlar va ishlab chiqarish korxonalari o‘rtasida hamkorlikni kuchaytirish orqali yangi texnologiyalarni ishlab chiqish va amaliyotga joriy etish imkoniyatlari kengayadi. Bunday integratsiya nafaqat iqtisodiy o‘rishga, balki yangi ish o‘rinlari yaratilishiga ham xizmat qiladi.

Bundan tashqari, hududlar o‘rtasida ijtimoiy-iqtisodiy hamkorlikni kuchaytirish uchun soliq va bojxona siyosatida muvofiqlik, ma‘muriy tartib-taomillarni soddalashtirish, investitsion imtiyozlarni moslashtirish ham muhim hisoblanadi. Mintaqalararo hamkorlik dasturlarini ishlab chiqish, har bir hududning resurs salohiyati va ustunliklarini hisobga olgan holda qo‘shma loyihalarni amalga oshirish integratsiya darajasini oshiradi.

Xulosa va takliflar. Xulosa qilib aytganda, hududlararo iqtisodiy integratsiya O‘zbekistonning barqaror rivojlanishida strategik ahamiyatga ega jarayondir.

U iqtisodiy faollikni hududlar bo'ylab teng taqsimlash, ishlab chiqarish tarmoqlari o'rtasidagi bog'liqlikni kuchaytirish, infratuzilma va transport tizimini modernizatsiya qilish, innovatsiyalarni kengaytirish va eksport salohiyatini oshirishga xizmat qiladi.

Mavjud muammolarni bartaraf etish va integratsiya samaradorligini oshirish uchun quyidagi takliflarni ilgari surish mumkin:

- har bir mintaqa uchun iqtisodiy integratsiya dasturlarini ishlab chiqish;
- hududlararo transport va logistika tizimini rivojlantirishga qaratilgan davlat dasturlarini kengaytirish;
- ishlab chiqaruvchi korxonalar o'rtasida sanoat kooperatsiyasini kuchaytirish;
- raqamli texnologiyalar asosida mintaqaviy hamkorlikni yo'lga qo'yish;
- ilmiy-innovatsion markazlar o'rtasida qo'shma loyihalarni rivojlantirish.

Agar ushbu takliflar izchil amalga oshirilsa, O'zbekiston hududlari o'rtasida iqtisodiy integratsiya chuqurlashadi, resurslardan samarali foydalanish ta'minlanadi va mamlakat iqtisodiyotining raqobatbardoshligi sezilarli darajada oshadi.

Adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning farmon va qarorlari. – Tashkent: Huquqiy axborot, 2023.
2. O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va sanoat vazirligi. “Mintaqaviy rivojlanish strategiyasi 2025” hisobot. – Tashkent, 2022.
3. Davlat statistika qo'mitasi. “O'zbekiston mintaqalari ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish statistik ma'lumotlari”. – Tashkent, 2023.
4. Karimov, A. “Hududlararo iqtisodiy integratsiya va uning milliy iqtisodiyotga ta'siri”. – Tashkent: Fan, 2021.
5. Rakhmonov, S. “Mintaqaviy iqtisodiy siyosat va investitsiyalarni jalb etish mexanizmlari”. – Tashkent: Iqtisodiyot va moliya, 2020.
6. Asian Development Bank. “Regional Economic Integration in Central Asia”. – Manila, 2022.
7. UNDP. “Strengthening Regional Cooperation in Uzbekistan: Challenges and Opportunities”. – Tashkent, 2021.
8. Islomov, B. “Innovatsion iqtisodiyot va mintaqaviy hamkorlikning rivojlanish istiqbollari”. – Tashkent: Iqtisodiyot, 2019.
9. World Bank. “Uzbekistan: Economic Overview and Regional Development”. – Washington, 2023.
10. Jorayev, D. “Hududlararo transport-logistika tizimi va iqtisodiy integratsiya”. – Tashkent: Transport va logistika, 2020.